

4. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / За ред. Л.Н. Проколієнко. – К.: Рад школа, 1989. – 608 с.
5. Skinner B. F. About behaviorism. – New York: Harher, 1974. – 354 с.
6. Фрейд. З. “Я” и “Оно” // Психология бессознательного. – М.: Просвещение, 1989. – 440 с.
7. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник. – Харків: Прапор, 2004. – 640 с.

УДК 372. 3 (477)

Н.І. Король

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ В УКРАЇНІ ТА США

У статті здійснено порівняльний аналіз педагогічних технологій формування особистості дитини дошкільного віку, які використовуються в Україні та США, визначено особливості їх використання в практиці дошкільних установ в обох країнах.

The author made the comparative analysis of pedagogical technologies of formation of the pre-school children personality used in Ukraine and USA, the peculiarities of their practicing in pre-school establishments of both countries have been described.

Постановка проблеми. На сучасному етапі становлення Української держави за умови складного політичного і соціально-економічного її стану особливо відчутний негативний вплив на підростаюче покоління таких суспільних явищ, як злочинність, зубожіння, неадекватна моральна поведінка дорослих. Аналіз цих деструктивних процесів у сучасному суспільстві приводить до висновку, що є небезпека виростити покоління, яке зневажливо ставиться до культурних та загальнолюдських цінностей, не прагне до здорового способу життя.

Розв'язання цієї проблеми, як підтверджує вітчизняний і світовий досвід, можливе за умови оптимізації управління процесом виховання за допомогою гуманізації освіти, що має забезпечити формування цілісної гармонійної особистості, утвердження пріоритету людських цінностей у суспільстві, починаючи з дошкільного дитинства [1: 5]. Гуманізація освіти передбачає переорієнтацію на інноваційну організацію навчально-виховного процесу в усіх ланках освіти. Саме інновації забезпечують реалізацію завдань щодо формування особистості нового типу, сприяють розвитку творчих можливостей дитини, її інтелектуальної свободи, створення максимально сприятливих умов для самовираження дитини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Над проблемою педагогічних технологій формування особистості дитини працював В.О. Сухомлинський. Він неодноразово підкреслював, що нема і не може бути належного виховання без людської любові і поваги до вихованців, бо саме розумна любов і повага роблять дитину здатною піддаватись впливові педагога і колективу [2: 60].

Інноваційні підходи до виховання і формування особистості прагнули втілити в своїй практичній діяльності педагоги-новатори – В.Ф. Шаталов, С.М.Лисенкова, І.Л.Волков, Є.М.Ільїн, Т.І.Гончарова та ін. Цій проблемі присвячено також значну частину робіт Ш.О.Амонашвілі. Різні аспекти проблеми виховання розглядали такі дослідники, як В.Г.Бутенко, О.І.Виговська, О.І.Вишневський, Г.І.Іванюк, Б.З.Козак, Л.І.Макарова, В.М.Оржеховська, П.П.Осухова, Е.Ю.Парамонов, В.С.Петрович, Г.П.Пустовіт, С.В.Рудаківська, А.Й.Сиротенко, О.В.Сухомлинська, О.В.Столяренко, І.Г.Тараненко, Л.В.Ткачук та інші, авторами сучасних концепцій особистісно зорієнтованого навчання і виховання є І.Д.Бех, В.О.Білоусова, С.У.Гончаренко, Ю.І.Мальований, О.Я.Савченко, І.С.Якиманська та ін. Ці та багато інших авторів переконливо доводять необхідність

упровадження новітніх технологій як однієї з найважливіших умов формування гармонійної високодуховної особистості дитини.

Педагогічні технології формування особистості дитини дошкільного віку висвітлено у працях таких американських учених, як: Б. Скіннер, А. Маслоу, також А. Комбс, Є. Коллі, К. Роджерс та інші. Серед сучасних американських учених проблему формування особистості досліджують М. Іхаб, К. Біонквіст, Дж. Брук, Л. Річтер, М. Вайтмен, К. Морган, М. Ореллі а також психологи С. Брітейн, О. Лібер-Бангор.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широкий спектр педагогічних технологій формування особистості, які пропонуються вітчизняними та зарубіжними вченими, актуальною залишається проблема вибору найбільш ефективних технологій та опис їх сутності, що зумовлено перехідним етапом вітчизняної дошкільної освіти на якісно новий рівень. Проблема криється насамперед в тому що невеликий відсоток педагогів-вихователів та управлінців розуміють, що інноваційні педагогічні технології несуть зміни в усі аспекти навчально-виховного процесу, а не лише у зміст дошкільної освіти. Окрім того, загальновідомо, що певний відсоток інновацій українське дошкільня запозичило у зарубіжних педагогів, зокрема американських, які мають свою особливу специфіку і, можливо, тому є складними для розуміння пересічного вихователя в Україні.

Мета статті: розкриття сутності окремих педагогічних технологій формування особистості дитини та їх порівняльний аналіз на прикладі України та США.

Виклад основного матеріалу дослідження. Критерієм відбору педагогічних технологій формування особистості дитини дошкільного віку слугувала поширеність їх використання у дошкільних закладах України та США, охарактеризуємо окремі з них. Сьогодні у світі існує чимала кількість підходів до організації навчально-виховної діяльності в дошкільних закладах. Традиційні підходи зорієнтовані на знання, у меншій мірі увага приділяється оволодінню практичними навичками та ще в меншій – формуванню індивідуальної особистості. Спільною ознакою всіх освітніх інноваційних підходів є перехід від інформаційно описового навчально-виховного процесу до змістово-процесуального. Серед них – предметний, цільовий, діалогічний, імітаційно-ігровий, змістово-процесуальний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентісний. В залежності від піходу та мети виховання особистості дитини використовуються різні педагогічні технології формування особистості дитини. Так, при предметному підході доцільно використовувати **технологію “розвиваючого середовища”**, що полягає в організації ігрового середовища дитини, тобто предметне середовище повинно містити особистісно розвиваючі предмети. Наприклад, групова кімната у дошкільному закладі повинна бути охайною і чистою, якщо вихователь прагне виховати у дітях охайність, повинен бути куточок природи для формування естетичних смаків і формування дбайливого ставлення до природи, що доволі широко використовується українськими педагогами. На противагу вітчизняним, американські вихователі розширюють “розвиваюче середовище” доповнюючи групову кімнату куточком “people around the world”(люди різних народів світу), “my nationality”(моя національність), “my country”(моя країна), “my rights”(мої права) та інші. Слід зауважити, що патріотичному і правовому вихованню у США приділяється першочергова увага, оскільки воно є стержнем у формуванні особистості дитини як майбутнього громадянина держави.

При цільовому підході, американські педагоги вдаються до **технології**, яку умовно можна назвати **“the main aim”**(головна мета), або **“the choice of the aim”**(вибір мети), що полягає у виборі пріоритетів, тобто що необхідно формувати у дитини дошкільного віку на певному віковому періоді. В даному випадку вони керуються порадами психолога, який працює з дітьми у закріпленій за ним дитячій установі, або групі [5: 238]. Ця технологія є менш відомою в Україні, оскільки практика співпраці психолога з дошкільними закладами в Україні надзвичайно мала, а в окремих регіонах взагалі відсутня.

Діалогічний підхід є одним із піходів, в якому можуть реалізуватися педагогічні **технології “вільного діалогу”**: групові дискусії, групова проблемна робота, розігрування діалогів улюблених героїв тощо. Проте, діалог не повинен зводитись до того, що вихователь

просто читає повчальну історію дітям і вказує дітям на помилки, він повинен спонукати їх до того, щоб вони розповідали один одному ці історії, а потім обговорювали їх у колективі і приходили до певного висновку шляхом аналізу та порівняння. Тематика діалогів повинна мати виховуючий характер, наприклад “Яким я хочу бути”, “Мій ідеал людини”, “Що таке добре і що таке погано”, “Моя родина” та інші. Американські педагоги вдаються до цієї технології доволі часто, це сприяє не тільки розвитку у дітей комунікативних навичок і формує культуру спілкування з однолітками, але й полегшує навантаження на самого вихователя.

Удаючись до імітаційно-ігрового підходу, слід мати на увазі, що найбільш ефективною технологією в даному випадку буде **технологія “занурення”**, що полягає в виконанні дитиною певної ролі під час гри, гри певного персонажа, наприклад “позивного” чи “негативного”, такі ігри дають дітям змогу обирати, якими вони хочуть бути в майбутньому. Практика американських вихователів показала, що у більшості випадків діти не хочуть грати негативних героїв, що спонукає їх до прагнення бути вихованою людиною. Технологія занурення в українських дошкільних установах використовується поодинокі і, як показав аналіз психолого-методичної літератури, впроваджуються ці технології вихователями-викладачами іноземної мови в процесі вивчення дітьми дошкільного віку іноземної мови.

Змістово-процесуальний підхід близький за вибором педагогічних технологій до діяльнісного та особистісно орієнтованого підходу, в процесі роботи вітчизняні і зарубіжні педагоги схильні використовувати **технології суб’єкт-суб’єктного навчання та виховання**, що полягає в партнерській співпраці вихователя і вихованця. На думку О.Пехоти, особистісно орієнтована освіта передбачає співробітництво, саморозвиток суб’єктів навчального процесу, виявлення їх особистісних функцій [3: 281]. Особистісно орієнтовані технології покликані формувати особистість у процесі моделювання ситуацій реального життя, створення проблемних ситуацій, створення ситуації вибору і відповідальності, обговорення з дитиною чи в колективі результатів тощо. Ці педагогічні технології лише останнім часом почали більш широко використовуватись вітчизняними педагогами, на відміну від американських, які впроваджували їх ще з кінця 80-х років ХХст.

Продовжуючи аналіз педагогічних технологій формування особистості, зауважимо, що при компетентісному підході характерною особливістю є, за словами Л.Паращенко, зміщення акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок до формавання і розвитку у вихованців здатності практично діяти, застосовувати індивідуальний досвід успішних дій у ситуаціях ігрової чи навчальної діяльності. При компетентісному підході увага приділяється **ігровим педагогічним технологіям** (інтелектуальні ігри, в процесі яких дитина навчається мислити логічно, політико-економічні ігри, в ході яких формується майбутній громадянин суспільства); **проектним технологіям** (розробка колективних проектів і робота над ними, наприклад проект “Зробимо докільця чистим”, “Я – громадянин України”), такі проекти зазвичай розраховані на кілька місяців, і сприяють формуванню самоорганізованості та наполегливості особистості. На жаль, в українській практиці проектні технології є рідкістю, тоді як у США вони використовуються ще з часів створення вальдорфських дитячих установ, оскільки проектні технології є частиною педагогічних технологій вальдорфських освітніх закладів.

Отже, проведений аналіз педагогічних технологій виховання особистості дитини дошкільного віку, їх використання в Україні та США дає нам підставу зробити наступні висновки:

- реалізація завдань щодо формування особистості дитини можлива за умов якісно організованого навчально-виховного процесу, який базується на введенні в педагогічну практику дошкільних установ як вітчизняних, так зарубіжних новітніх педагогічних технологій формування особистості;
- найбільш ефективними педагогічними технологіями формування особистості дитини дошкільного віку, як показує практика, є технології суб’єкт-суб’єктного

навчання та виховання, ігрові педагогічні технології, що широко використовуються вітчизняними педагогами;

- на наш погляд, варто більшу увагу приділити розширенню використання таких педагогічних технологій, як проектні технології, технології “занурення”, технології “розвиваючого середовища”.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Поряд із цим аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження вказує на те, що зарубіжними педагогами використовуються такі передові педагогічні технології, як технологія колективних творчих справ, професійні технології – формують в дітей уявлення про людей-носіїв психологічного стереотипу в залежності від професій, клубні технології – створення ігрових клубів для дітей поза межами дитячого дошкільного закладу, тренінги спілкування та інші. До цього часу недостатньо вивчені педагогічні умови впровадження вищеперерахованих технологій у практику виховного процесу у вітчизняних дошкільних закладах; педагогічні можливості альтернативних дошкільних закладів нового типу (приватні дошкільні установи), що становить подальшу перспективу нашого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ ст.). – К.: МО України, 1994.
2. Пехота О.М. Особистісно орієнтована освіта і технології // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – Пехота О.М. – К., 2000. – С. 274-279.
3. Сухомлинский В.А. Вибр. твори в 5т. – Сухомлинський В.О. – К.: Рад.школа, 1976. – Т 1. – 522с.
4. Якиманская И.С. Разработка технологии личностно-ориентированного обучения // Вопросы психологии. – 1995. – № 2. – С. 24-30.
5. P. Martin Whiteman. The upbringing of personality of children of 3-5. //Journal of American Academy of Child and Adolescent. – Chicago – 2000. – Volume 34, p.234-248.

УДК 372.32

Р.В. Куліш

ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ПРИРОДНИЧИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

У статті визначено актуальність обраної теми, зроблено короткий огляд психолого-педагогічної літератури, визначено показники формування науково-природничих понять дітей старшого дошкільного віку.

This article defines the actuality of chosen theme, makes a short review of psychology-pedagogical literature, and deals with the indicators of formation of scientific-natural concepts of children senior preschool age.

Постановка проблеми. Скільки існує дошкільне виховання, стільки існують гра і різні підходи до її визначення. Прихильники різних теорій однак в тому, що людина в своєму розвитку проходить період дитинства, тісно пов'язаний з фізіологічним ростом і розвитком організму, період яскраво вираженого фізичного розвитку й прихованого від спостережень внутрішнього психологічного життя. Цей період психологи називають періодом гри.

Завдяки дидактичним іграм дошкільнята оволодівають початковими вміннями і навичками розумової діяльності, потрібними для майбутнього навчання в школі.

Проблемою гри в різні часи цікавилася чимало вчених, педагогів науковців, а саме: В.Н.Аванесова, Л.В.Артемова, Ф.Н.Блехер, З.М.Богуславська, А.К.Бондаренко, П.А.Венгер, Л.С.Виготський, К.Грос, К.Ф.Іваницька, Д.В.Менджеріцька, Н.Михайленко, Н.Мчелідзе,